

Negyvenöt a kilencvenből

Samu László kürtművész, a Nemzeti

Filharmonikus Zenekar nyugalmazott vezető

zenekari menedzsere az alapítás óta eltelt

90 évből 45-öt töltött az együttesnél.

Emlékeit, tapasztalatait az alábbi interjúban

foglalta össze.

■ Hányadik évadját is tölti a Nemzeti Filharmonikusoknál?

– Maradjunk abban, hogy tavaly fejeztem be a 45. évadomat. Amit most csinálók, az inkább szakmai tanácsadás.

■ Milyen feladatköröket látott el ez alatt a csaknem fél évszázad alatt?

– 1962-ben, mint harmadik kürtös kezdtem pályafutásomat az együttesnél, és zenekari muzsikusként ezen a poszton is fejeztem be, 1996-ban.

■ Ezt követően vette át az együttes adminisztratív teendőit?

– Nem. A Kobayashi-éra idején végig zenekari vezető voltam, tehát párhuzamosan láttam el a két meglehetősen eltérő feladatkört. Az utolsó években aztán sokszor nem értem oda az irodába akkor, amikor kellett volna, illetve nem értem oda a kottapulthoz, amikor kellett volna. Ez elég nehéz időszak volt, ezért aztán Kocsis Zoltán érkezésekor véglegesen különváltam a zenekartól.

■ Ilyen hosszú szolgálati időhöz természetesen nagyon fiatalon kellett bekerülni az együttesbe...

– A zuglói Szent István Gimnáziumban kezdtem el kürtölni az Operaház nyugdíjas kürtösénél, Romagnoli Ferencnél. Magától értetődő volt, hogy játszottam a gimnázium neves zenekarában, amelyet évente egy alkalommal Ferencsik János dirigált. Brahms I. szimfóniáját játszottuk vele, ami nekem elég jól sikerült. Közben az Állami Hangversenyzenekarnál kiírtak egy próbajátékot, amire én is jelentkeztem. Elég sokan vettünk részt ezen a próbajátékon, és amikor rám került a sor, Ferencsik János megjegyezte, hogy „ezt a gyereket már valahonnan ismerem”. Az akkori zenekari titkár kérdésére, hogy van-e zenekari gyakorlatom, azt feleltem, hogy az István Gimnázium zenekarában szoktam játszani. Mire Ferencsik

kicsit indignálódva visszakérdezett: „miért az nem zenekar?” Először ösztöndíjasként vettem fel, mivel még csak másodikos akadémista voltam. Mai fejjel nem is tudom, hogy hogyan tudtam a zenekari munkát és a főiskolát összeegyeztetni. Folyamatosan rohagáltam a Liszt Ferenc tér és a Semmelweis utca között, mert akkor még a Semmelweis utca sarkán volt a próbaterem. Abban az időben az volt a gyakorlat, hogy az ösztöndíjasoknak minden évben próbát kellett játszani. Erre körülbelül három alkalommal került sor, és azután kineveztek. De a munkaviszonyom 1962 óta köt a Nemzeti Filharmonikusokhoz.

■ Milyen különbséget tapasztal az akkori és a mostani együttes között?

– Nagyon nagy különbséget látok. Az akkori zenekari munka annyiban más volt, hogy rengeteg koncertet adtunk egy évben. Általában hétfőn és csütörtökön voltak a koncertek. Ezek a hangversenyek azonban nem voltak annyira kidolgozva, mint a mostani előadások. El lehet képzelni, hogy péntektől hétfőig nem lehet nagyon fölkészülni a következő koncertre, még akkor sem, ha hétfőig is mindennap próbál a zenekar. A zenekart sem vezényelték olyan kvalitású karmesterek, mint a mostaniak. Sok koncertre volt azonban igény, mert az Országos Filharmoniaának az volt az elsődleges célja, hogy minél szélesebb rétegek számára legyen elérhető a nívós komolyzene.

■ Ennyire magas koncertszámmal milyen kínálat szerepelt az együttes repertoárján?

– Általában 90 estére szóló repertoárja volt a zenekarnak, ami azt jelentette, hogy nem nagyon tanultunk meg új darabokat. Elsősorban a klasszikus-romantikus törzsrepertoárra szorítkozott a műsorkínálat: Beethoven, Schubert, Brahms, Csajkovszkij zenekari alkotásaira. Ugyanakkor meglehetősen sok kortárs zenét játszottunk az akkori

magyar zeneszerzőktől, főként Farkas Ferencről, Sugár Rezsőtől és Szabó Ferencről. Emlékszem, hogy a „Föltámadott a tenger” például rengetegszer volt műsoron.

■ Milyen volt a próbabeosztás, hogyan lehetett ilyen magas koncertszámmra felkészülni, illetve egy ennyire széles repertoárt kézben tartani?

– Azért azt ne felejtjük el, hogy akkoriban a zenekar naponta kétszer próbált: délelőttönként 10-13 óráig, illetve délután fél négytől fél hétig. Ez alól kivételt jelentett a kedd-péntek délután, mert ez tanításra volt fenntartva. Ezekben a napokban tehát a próbákat esténként tartottuk, fél héttől fél tízzenegyig. Gyakran előfordult továbbá, hogy szombaton, sőt olykor vasárnap is volt napi két próba. Szóval ez akkori mértékkel mérve is nagyon feszített tempó volt.

■ Milyen szólistákkal léptek fel a leggyakrabban?

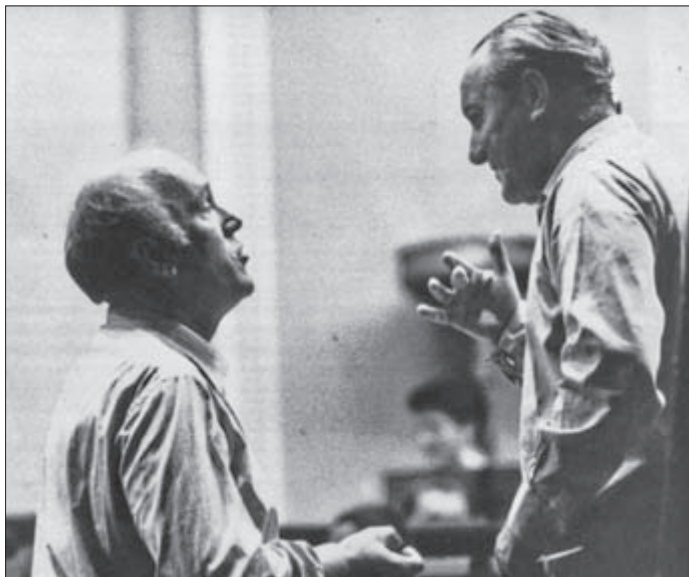
– Magyar szólistákkal, és közülük is túlnyomórészt hegedűsökkel és zongoristákkal. Kocsis Albert, Bächer Mihály, Szabó Csilla, Gabos Gábor működött közre leggyakrabban a hangversenyeken.

■ Gondolom, hogy nagyon sok kiváló, élvonalbeli karmesterrel is volt alkalma játszani...

– Igen. Elsősorban 1975 után, a Helsinki Békekonferenciának köszönhetően valamelyest enyhült a nemzetközi politikai légkör, és a kulturális kormányzat elhatározta, hogy megnyitja a határt a nyugati vendégművészek előtt. Ettől kezdve rendre megfordultak nálunk a jobbnál jobb külföldi karmesterek, többek között Claudio Abbado, Zubin Mehta, Eliahu Inbal, Christoph von Dohnányi, és sorolhatnám tovább a neveket. A nyitást megelőző években David Ojsztrah járt hozzánk rendszeresen, Msztyiszlav Rosztropovics és Leonard Bernstein is eljött egyszer-kétszer, de sokkal ritkábban volt alkalmunk nemzetközileg jegyzett karmesterek vezényletével játszani. Egy-egy ilyen kiváló személyiség fellépése azonban akkor is nagyon emlékeztetett az évadot.

■ A létszám mennyire volt állandó?

– A létszám állandóan 90 tag körül volt, ennél magasabbra nem emelkedett. Jelenleg 103 tagot számlál az együttes, de a reper-

Szvjatoszlav Rihter és Ferencsik János

Leonard Bernstein és Ferencsik János

toár is a nagyobb létszámú szimfonikus művek irányába bővült. Ugyanakkor az is igaz, hogy akkor nem voltak duplázó fúvósok, és mindenki végigjátszott egy teljes koncertet, tehát a fúvósok nem váltották egymást. De fiatalon ez nem tűnt olyan megterhelőnek, mint most így visszatekintve. Nagy motivációt jelentett az is, hogy az ember egy ilyen komoly presztízssű zenekarban játszhatott.

■ Milyen emlékezetes külföldi turnékon vett részt az együttessel?

– Számomra 1967-től indultak be a külföldi turnék. Előtte is rendszeresen járt azonban a zenekar Salzburgba és Bécsbe, ahol Ferencsik Jánost nagyon kedvelték. Emellett Németországban is gyakran megfordult a zenekar, eleinte Hamburgban és Kölnben. Később azután minden második év januárjában volt egy német turné, ami a kisebb városok mellett érintette a legfontosabb zenei centrumokat is: Stuttgart, Frankfurt, Köln, München mindig szerepelt a koncerthelyszínek között. 1974-től kezdődően azután beindultak a tengerentúli hangversenykörutak is. Ekkor kezdődött a japán turné időszak, részben Kobayashinak is köszönhetően, de ugyanúgy rendszeresen volt mindig szovjet turné is, ami rendkívül színes világot hozott az együttes életébe, ugyanis nagyon gazdagnak éreztük ott magunkat.

■ Ez hogy volt lebeteséges?

– Ugyanannyi napidíjat kaptunk, mint a nyugati utakon, de rubelben ez rendkívül sokat ért. Úgy éltünk, mint a királyok, csak hát sorba kellett állni... Akkoriban növekedett meg jelentősen a háztartási kisgép-behozatal.

■ Igen, az ÁHZ egy időben erről is híres volt...

– Félretéve az iróniát: manapság sem egyszerű Szingapúrba eljutni, és akkor mi eljutottunk Szingapúrba, Ausztráliába, ami szintén fantasztikus élmény volt. Ez az időszak számomra a zenekar legszebb korszaka volt.

■ Hogyan alakult a zenekar élete Ferencsik János halála után?

– Ferencsik János halálát megelőzően Kobayashi Ken Ichiro részben már itt volt, így a zenekar csaknem két évtizedet töltött az ő irányításával. Művészi szempontból ez az időszak nem hozott túl nagy változatos-ságot, bizonyos mértékig a repertoár is beszűkült: elsősorban a nagy romantikus, illetve a későromantikus zenekari irodalomra korlátozódott. Ennek a szimfonikus irodalomnak Kobayashi azonban egészen kiemelkedő tolmácsolója volt, aminek köszönhetően nagyon sok embert nyert meg a komolyzenének. Olyanokat is, akik az ő különleges képessége nélkül nem kedvelték volna meg ezt a fajta zenét. A muzikusoknak egy idő után azonban mindez már nem jelentett új kihívást és megoldandó művészi feladatot. A közönségből azonban még Kanadában is - ahol meglehetősen hűvös és kevésbé érdeklődő volt a hallgatóság – óriási lelkesedést volt képes kiváltani.

■ Végül a harmadik, a jelenlegi korszak, milyen változást hozott a zenekar életébe?

– Először is volt a 2000. évi nagy átalakulás, amikor közel harminc korábbi tagjától vált meg az együttes. Ezt nekem kellett adminisztrálnom, ráadásul az akkori kollégáim

nagy része, akikkel együtt kerültem a zenekarhoz, nem tudott eleget tenni a követelményeknek. Mindez sokáig nyomot hagyott bennem. Szerencsére az új zenekar ebből nem érzett szinte semmit, mivel voltak olyan új kollégák is, akik nem is tudták, hogy én korábban itt kürtöltem, csak véletlenül jöttek rá. Mivel nem sokkal ezt követően székhelyváltásra is sor került, ezek átmeneti évek voltak. A Művészetek Palotája felépítéséig a várbeli ideiglenes székhelyen is eltöltött másfél évet a zenekar. Nem volt teljesen problémamentes időszak, de alapjában véve a Várban töltött idő is nagyobb zökkenők nélkül múlt el és nem sínylette meg nagyon a zenekar. Akusztikailag nem volt könnyű az ottani teremben próbálni, mert nagyon visszhangos volt, de amikor átjöttünk ide a MüPába, akkor a beüzemeléssel járó kezdeti nehézségek után végre ideális körülmények közé került az együttes. Meggyőződésem, hogy Magyarországon a zenekarok elhelyezésének – még Pécsét is beleértve – ez a non plus ultrája. Ennél jobb körülményeket nem lehet kívánni, még akkor sem, ha tisztában vagyok vele, hogy több gyakorlóhelyiségre lenne szükség.

■ Ha most kerülne be fiatal muzsikusként ebbe a zenekarba, mi lenne más, vagy mit csinálna másképpen?

– Lényegesen színvonalasabb a mostani zenekar. Ezt határozottan állítom. Az én példámat kiragadva, az akkori tudásommal nem biztos, hogy ma mindenben helyt tudnék állni. De úgy gondolom, hogy ez valamennyi szólamról elmondható.

(Kaizinger Rita)